

درس پنجم

تداوم رسالت

مسئولیت‌های امامت :

- به جز «دریافت و ابلاغ وحی» دیگر مسئولیت‌های پیامبر ﷺ به همان دلیلی که در زمان ایشان ضروری بود، همچنان ضروری است.
- ضروری است که پس از پیامبر افرادی به عنوان «امام» از جانب خداوند این مسئولیت‌ها را به انجام برسانند و راه پیامبر ﷺ را ادامه دهند.
- لازم است پس از پیامبر ﷺ انسان‌هایی که قلب و جان خود را لایق پذیرش هدایت معنوی کرده‌اند، از این هدایت برخوردار شوند.
- وجود امام و شناخت او بسیار ضروری است.
- من مات و لم يعرف امام زمانه مات میتة جاهلیة

تعیین امام :

- از آنجا که امام تمام مسئولیت‌های پیامبر به جز «دریافت و ابلاغ وحی» را دارد، باید صفات و ویژگی‌های خاصی داشته باشد تا مردم در درستی راهنمایی‌های او به یقین برسند.
- از جمله ویژگی‌های امام «عصمت» است که تشخیص آن برای هر کس ممکن نیست.
- امام همچون پیامبر توسط خدا انتخاب می‌شود.
- مسئولیت معرفی امام به مردم بر عهده‌ی پیامبر ﷺ است.

معرفی امام :

(۱) مراسم دعوت خویشان:

- ۳ سال پس از بعثت در جمع خویشان نزدیک (چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم)
- پیامبر ﷺ کدام یک از شما مرا در این راه کمک می‌دهد تا برادر من، وصی من و خلیفه‌ی من در میان شما باشد؟
- همه‌ی مهمان‌ها سکوت کردند و فقط حضرت علی علیه السلام اعلام آمادگی کرد.
- درخواست پیامبر ۳ برابر تکرار شد و هر ۳ بار امیرالمومنین علیه السلام اعلام آمادگی کرد.
- پیامبر ﷺ دست حضرت علی علیه السلام را گرفت و فرمود: «همانا این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.»

(۲) آیه‌ی ولایت:

- در نزدیک ظهر فرشته‌ی وحی آیه‌ای را که بیان‌کننده‌ی ویژگی‌های ولی مسلمین بود نازل کرد.
- ولی مؤمنین: (۱) ایمان به خدا دارد، (۲) نماز را برپای می‌دارد و (۳) در حال رکوع صدقه می‌دهد.
- پیامبر با شتاب به مسجد آمد و پرسید: آیا کسی در حال رکوع صدقه داده است؟ ← فقیری که انگشتی در دست داشت به حضرت علی علیه السلام اشاره کرد.
- نزول آیه در هنگام انجام واقعه‌ای که مردم ناظر آن بودند و اعلام این حقیقت که مصداق آیه‌ی امام علی علیه السلام است ← مردم به چشم ببینند و از زبان پیامبر ﷺ بشنوند و امکان کتمان و مخفی کردن آن از بین برود.

- آیه: «انما ولیکم الله ورسوله» ← همانا ولی شما خدا و رسول است

والذین آمنوا ← و کسانی که ایمان آورده‌اند

الذین یقیمون الصلاة ← کسانی که نماز را برپا می‌دارند

و یؤتون الزکاة و هم راکعون ← و زکات می‌دهند در حالی که در رکوع هستند

(۳) آیه‌ی تطهیر:

رسول خدا ﷺ در خانه‌ی امّ سلمه، حضرت زهرا(س)، امام حسن (علیه السلام)، امام حسین (علیه السلام) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) را در کنار خود جای داد و دعا فرمود: «خدا یا اینان اهل بیت من‌اند، آن‌ها را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن» ← در همین زمان فرشته‌ی وحی آیه‌ی تطهیر را قرائت کرد.

رسول خدا در پاسخ به درخواست امّ سلمه برای قرار گرفتن در کنار اهل بیت: «ای امّ سلمه، نه، تو همسر من هستی و عاقبت نکویی داری، اما اینان اهل بیت من‌اند.»

برای اطلاع مردم از این موضوع پیامبر ﷺ، مدت‌ها هر روز صبح هنگام رفتن به مسجد از در خانه‌ی فاطمه(س) می‌گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می‌زد و آیه‌ی تطهیر را می‌خواند.

آیه: «أَنتَما یَربِدُ اللهُ لَیذَهبُ عَنکُمُ الرِّجسُ» ← همانا خدا اراده کرده که دور گرداند پلیدی و ناپاکی را

اهل البیت و یُطهِّرکم تطهیراً ← از شما اهل بیت، و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار دهد»

(۴) حدیث جابر:

ای کسانی که ایمان آورده‌اید	←	«یا ایها الذّین ءامنوا
اطاعت کنید از خدا و اطاعت کنید رسول را	←	اطیعوا الله و اطیعوا الرّسول
و اولوا الامر را از خودتان	←	و اولی الامر منکم
پس اگر در چیزی ستیزه و نزاع کردید	←	فان تنازعتکم فی شیءٍ
آن را به خدا و پیامبر بازگردانید	←	فردّوه الی الله و الرّسول
اگر به خدا و روز آخرت ایمان دارید	←	إن کنتم تؤمنون بالله و الیوم الآخر
این بهتر است و سرانجام نیکوتر است»	←	ذلک خیر و احسن تأویلاً

بعد از نزول این آیه جابر بن عبدالله انصاری از پیامبر ﷺ پرسید ← ما خدا و رسول را شناخته‌ایم. لازم است «اولوا الامر» را هم بشناسیم.

رسول خدا در جواب فرمودند: «آنان جانشینان من هستند. نخستین آنان علی بن ابی طالب و... (تمام ائمه را معرفی کردند).»

(۵) حدیث ثقلین:

من در میان شما دو چیز گران‌بها می‌گذارم:	←	«انی تارکٌ فیکم الثّقلین»
کتاب خدا و عترتم اهل بیتم را	←	کتاب الله و عترتی اهل بیته
تا وقتی که به این دو تمسک جویید	←	ما ان تمسکتکم بهما
هرگز گمراه نمی‌شوید	←	لن تصلّوا ابداً
و این دو هیچ‌گاه از هم جدا نمی‌شوند	←	و أنّهما لن یفترقا
تا کنار حوض کوثر بر من وارد شوند»	←	حتی یردا علیّ الحوض

- قرآن پیامبر و قرآن و اهل بیت لازم و ملزوم هم‌اند.

- همان‌طور که قرآن جاودانه است، وجود امام در کنار او هم همیشگی است.

- شرط گمراه نشدن مسلمانان تمسک به قرآن و اهل بیت است.

(۶) حدیث منزلت:

- حضرت موسی از خدا خواست که برادرش هارون مشاور، پشتیبان و شریک او در امر هدایت باشد.

- پیامبر ﷺ، مقام امیرالمؤمنین را همچون مقام هارون برای حضرت موسی می‌داند.

«انت منی بمنزلة هارون من موسی» ← تو برای من به منزله‌ی هارون برای موسی هستی

«أنا لله لانبی بعدی» ← جز اینکه بعد از من پیامبری نیست (اشاره به ختم

نبوت و آغاز امامت)»

(۷) حدیث غدیر:

- در آخرین سال زندگی، پیامبر «حجة الوداع» یا «حجة البلاغ» را انجام دادند که ۱۲۰ هزار نفر برای فرا گرفتن شیوه‌ی انجام اعمال حج همراه ایشان بودند.

- در مسیر بازگشت به مدینه و در محل برکه‌ی غدیر خم آیه‌ی تبلیغ نازل شد.

- آیه: «یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک» ← ای پیامبر ابلاغ کن بر مردم آن چه را که از جانب

پروردگارت بر تو نازل شده

و اگر انجام ندهی، رسالتت را ابلاغ نکردی

و ان لم تفعل فما بلغت رسالته

و خدا تو را از حيله‌ها و نیرنگ‌های مردم حفظ می‌کند

والله یعضمک من الناس

همانا خدا گروه کافران را هدایت نمی‌کند»

ان الله لا یهدی القوم الکافرین

- بعد از نزول آیه پیامبر دستور توقف و تجمع تمام مردم را در غدیر داد.

- پیامبر از مردم پرسید «ایها الناس من اولی الناس بالمؤمنین من انفسهم: ای مردم چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟» گفتند: خدا و پیامبرش بر ما ولایت دارند.

- پیامبر فرمود: «من کنت مولاه، فهذا علیّ مولاه»: هر کس که من ولی و سرپرست اویم، این علی نیز ولی و سرپرست اوست ← این جمله ۳ بار تکرار شد.

- در پایان سخنرانی پیامبر از حاضران خواست که این پیام را به غایبان برسانند.

- سخنان پیامبر از حیث سلسله روایان حدیث بسیار محکم است ← نام ۳۵۰ نفر در کتاب «الغدیر» علامه امینی آمده است.

نتیجه‌گیری:

- پیامبر، امیرالمؤمنین و یازده فرزند ایشان را به عنوان جانشین معرفی کرده است.

- لازمه‌ی جانشینی پیامبر ﷺ داشتن ویژگی‌هایی همچون علم و معرفت کامل و عصمت، مانند پیامبر ﷺ است.

- تعیین جانشین رسول خدا ﷺ از جانب خدا بوده است.

- حضرت فاطمه (س) امام نیست، اما جزء اهل بیت می‌باشد و دارای علم و عصمت کامل ← پیروی از کلام و رفتار ایشان بر همه‌ی مسلمانان واجب است.

درس ششم

جایگاه امامت

شیعه :

- در لغت به معنای پیرو، یار و طرفدار است ← در قرآن کریم حضرت ابراهیم، شیعه و پیرو حضرت نوح
- آیه: ﴿وَأَنْ مِّنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ﴾ ← همانا ابراهیم از پیروان او (نوح) است﴾
- آیه: ﴿وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا﴾ ← و داخل شهر شد (موسی) در حالی که مردم آنان غافل بودند
- فوجد فیها رجلین یقتتلان ← ناگهان دو مرد را دید که به نزاع مشغولند
- هذا من شیعتہ و هذا من عدوہ ← یکی از پیروان او بود و دیگری از دشمنانش﴾

پیروی از امیرالمؤمنین:

- پیامبر اکرم ﷺ از همان ابتدا سعی داشت در موقعیت‌های مختلف، حضرت علی رضی الله عنه که در ایمان و عمل بی نظیر و معصوم از گناه بود به مردم معرفی کند و ادامه راه را برای پس از خود مشخص کند و مانع سردرگمی مردم می‌شود.
- رسول خدا تأکید می‌کرد که پیروی از امام علی رضی الله عنه و عمل به دستورات او مانع گمراهی و سرگردانی مردم می‌شود و نجات جامعه بشری را به دنبال دارد.
- جابر بن عبدالله انصاری نقل می‌کند که: در کنار خانه‌ی خدا و همراه با رسول خدا بودیم که حضرت علی رضی الله عنه وارد شد ← پیامبر فرمودند: برادرم به سویتان آمد ← پس رو به سوی کعبه کرد و با دست به آن زد و فرمود: «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد و کسانی که از او پیروی می‌کنند، رستگارند و در روز قیامت، اهل نجات‌اند.» ← پس به بیان ویژگی‌های امیرالمؤمنین پرداختند: «اولین ایمان آورنده به خدا، وفادارترین شما در پیمان خدا، راسخ‌ترین شما در انجام فرمان خدا، صادق‌ترین شما در داوری بین مردم، بهترین شما در رعایت مساوات بین آن‌ها و ارجمندترین شما نزد خدا» ← در همین هنگام این آیه نازل شد.
- آیه: ﴿أَنْ أَلْذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ ← آنان که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند
- اولئک هم خیر البریة ← اینان بهترین مخلوقات‌اند (مصدق آیه امیرالمؤمنین است)﴾

- پیامبر فعالیت‌های خودسرانه برای به دست گرفتن زمامداری را پیش‌بینی می‌کرد ← پس تمام تلاش خود را می‌کرد که شخصیت ممتاز امیرالمؤمنین را به مردم بشناساند ← تعصبات جاهلی و قبیله‌ای را کنار بزند ← افرادی را که برای به قدرت رسیدن می‌خواهند از این اعتبارات استفاده کنند به انزوا کشاند.
- در آن زمان بسیاری افراد میان فرمان پیامبر و بزرگان قوم تفاوتی قائل نبودند ← قرآن کریم در آیات متعدد در خصوص این میل جاهلی بر مردم هشدار می‌دهد ← مثال: آیا به دنبال حکم جاهلیت هستند؟ و چه کسی بهتر از خدا حکم می‌کند برای مردمی که یقین دارند؟ (۵۰- مائده)
- پیامبر در هر فرصتی فضائل و جایگاه امام علی رضی الله عنه و اهل بیت را معرفی می‌کرد که مردمی که تعصبات جاهلی دارند به تدریج برای پذیرفتن امامت و رهبری آنان آماده شوند.

- مثال علی مع القرآن و القرآن مع علی
علی مع الحق و الحق مع علی
أنا و علی ابوا هذه الامة

حضرت علی و تربیت نزد پیامبر ﷺ:

- حضرت علی از کودکی به خانه پیامبر ﷺ آمد و تحت تربیت او قرار گرفت.
- امیرالمؤمنین: «خدا بزرگ‌ترین فرشته‌اش را همراه رسول خدا قرار داد، آن فرشته شب و روز راه کسب مکارم و زیبایی‌های اخلاق را به ایشان نشان داد و من در نهایت عشق و شیفتگی از آن حضرت تبعیت می‌کردم و ایشان را همراهی می‌نمودم.»
- علت تربیت؟ ← حضرت علی رضی الله عنه پس از رسول خدا راه ایشان را ادامه دهد و با تکیه بر دانش الهی خود مردم را در احکام و معارف دینی هدایت کند ← رسول خدا در هر فرصتی مقام علمی امیرالمؤمنین رضی الله عنه را یادآور می‌شد.

• مثال انا مدینة العلم و علی بابها

- ◆ حضرت علی پس از پیامبر از همه داناتر است.
- ◆ ایشان در علم خود معصوم است (شرط مراجعه‌ی مردم به ایشان)
- ◆ بر مردم واجب است که از دانش امیرالمؤمنین بهره ببرند و طبق نظر ایشان عمل کنند ← ایشان راه رسیدن به علم پیامبر هستند و بهره‌مندی از علم پیامبر هم بر همه‌ی مردم واجب است.
- مقاوم و منزلت حضرت علی رضی الله عنه به سبب خویشاوندی با پیامبر نیست ← به دلیل ایمان بی‌نظیر و عمل بی‌مانند ایشان است.
- از ویژگی‌های ممتاز امیرالمؤمنین «عدالت اجتماعی» است که در دوره‌ی رهبری خود عدالت را که پس از پیامبر از مسیر منحرف شده بود به منصفی ظهور رسانید ← البته با روی کار آمدن بنی‌امیه و بنی‌عباس امید مظلومان به یأس گرایید ← البته همه‌ی امامان «عدل» را اصل اساسی اسلام می‌دانستند و پرچمدار مبارزه با ظالمان بودند

تشیع و وحدت:

- باورهای مشترک مسلمانان زمینه‌ساز وحدت است ← اعتقاد به خدا و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، قرآن و قیامت
- حفظ وحدت میان شیعه و سنی از اصول راهبردی انقلاب است.
- امام خمینی همواره در هر فرصت، مسلمانان را به اتحاد دعوت می‌کرد: «... در زیر پرچم توحید و در سایه‌ی تعلیمات دینی اسلام مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرت‌ها را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید و...»
- نکات لازم برای وحدت:

(۱) دشمنان با اصل اسلام و قرآن مشکل دارند و در صدد توهین به مقدسات و ضعیف‌نگه‌داشتن اسلام هستند ← راه انتخابی آنان تفرقه میان مسلمین است.

(۲) از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان بپرهیزیم.

(۳) خود را از سایر مسلمانان دور ندانیم و برای پیروزی و عزت مسلمانان سراسر دنیا بکوشیم.

• پیامبر صلی الله علیه و آله: «کسی که صبح خود را آغاز کرده باشد و در اندیشه‌ی رسیدگی به سایر مسلمانان نباشد، مسلمان نیست.»

(۴) از مظلومان مسلمان سراسر جهان با روش‌های درست دفاع می‌کنیم و برای رهایی آن‌ها از ظلم بکوشیم.

• پیامبر صلی الله علیه و آله: «هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می‌طلبد، بشنود، اما به یاری آن مظلوم برخیزد، مسلمان نیست.»

(۵) اعتقادات را با دانش و استدلال ارتقاء بخشیم ← دفاع منطقی از اعتقادات نه تنها سبب تفرقه و جدایی نمی‌شود، بلکه دل‌ها را به یکدیگر نزدیک می‌کند.

(۶) به عنوان شیعه امیرالمؤمنین به گونه‌ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران به تشیع نشویم ← پیرو پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت ایشان بودن تنها به اسم نیست، بلکه باید با عمل حقیقی همراه شود ← شیعه‌ی با عمل سبب جذب مردم و شیعه‌ی بی‌عمل سبب دفع مردم می‌شود که این گناه بزرگی است.

• امام صادق رضی الله عنه: «کونوا لنا زیناً» ← زینت خاندان ما باشید (شیعه‌ی با عمل)

و لا تکونوا علینا شیئاً ← و مایه‌ی زشتی و عیب ما نباشید (شیعه‌ی بی‌عمل)

درس هفتم

مشکلات فرهنگی و سیاسی عصرنامه

هشدار در مورد دوران پس از پیامبر ﷺ:

- هم قرآن و هم ائمه به خصوص حضرت علی علیه السلام هشدارهایی را در مورد اتفاقات پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله می دادند.
- خطر انحراف از مسیر الهی و دور شدن از جامعه‌ی توحید حتی برای جامعه‌ای که خود پیامبر صلی الله علیه و آله بنا کرده هم وجود دارد.
- هشدار قرآن ﴿و ما محمد اِلَّا رسول﴾ ← و محمد نیست مگر رسولی

فدخلت من قبله الرّسل ← که پیش از او رسولان دیگری بودند

افان مات او قتل ← پس اگر او بمیرد یا کشته شود.

هشدار اصلی در انقلبتم علی اعقابکم ← آیا شما به دین گذشتگان خود بر خواهید گشت؟
نبود پیامبر صلی الله علیه و آله

و من ینقلب علی عقبیه ← و هر کس به عقب بازگردد

فلن یضّر الله شیئاً ← به خدا هیچ گزند و زبانی نرساند

و سیجزی الله الشاکرین ← و خدا به شاکران جزا خواهد داد.

- هشدار امیرالمؤمنین علیه السلام پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله ← بر خاسته از روشن بینی و درک عمیق ← برای پیش بینی سمت و سوی حوادث ←
بیان ویژگی‌های زمان پس از خودشان
← پوشیده ترین ← حق

آشکار ترین ← باطل

رایج ترین ← دروغ به خدا و پیامبرش

کم بها ترین ← قرآن (اگر بخواهد درست خوانده شود).

رایج ترین و فراوان ترین ← قرآن (اگر بخواهند وارونه و به نفع دنیا طلبان معنایش کنند).

ناشناخته ترین ← معروف و خیر

شناخته شده ترین ← منکر و گناه

اتحاد مردم ← در اختلاف و پراکندگی

ادعای مردم ← خود را راهنمای قرآن می دانند نه برعکس

آنچه از قرآن باقی مانده ← نام آن

- ایشان در سخنرانی دیگر درباره‌ی حکومت بنی امیه صحبت می کنند که آن را نتیجه‌ی سستی مسلمانان در دفاع از حق می دانند.
- ویژگی‌های حکومت بنی امیه: مهم ترین نکات:

هر حلالی حرام و هر پیمانی که بسته اند شکسته می شود.

همه‌ی مردم ظلم‌های آن‌ها را می بینند (به خصوص فقرا)

هم دین طلبان و هم دنیا طلبان ناراضی اند.

پس از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله:

- پس از رحلت جامعه از مسیری که پیامبر صلی الله علیه و آله ترسیم کرده بود یعنی «امامت» خارج شد.

- پس از گذشته ۲۵ سال از رحلت فقط در یک دوره‌ی کوتاه چهار سال و نه ماهه، اداره‌ی حکومت به دست امیرالمؤمنین بود.

- سپس رهبری بنی امیه و بنی عباس

مشکلات پس از رحلت پیامبر ﷺ :

(۱) ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم ﷺ:

- نوشتن احادیث ممنوع ← علاقه‌مندان باید حفظ می‌کردند.

- اشکالات حفظ حدیث:

- احتمال خطا در نقل حدیث یا کم و زیاد شدن عبارات و یا فراموشی اصل حدیث
 - ایجاد شرایط مناسب برای جاعلان حدیث (انگیزه‌ی جعل: اغراض شخصی، منفعت حکام)
 - نبود منبع و مدرکی برای تشخیص احادیث درست از نادرست
 - مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت بی‌بهره ماندند و سلیقه‌ی شخصی وارد دین شد (مهم‌ترین مشکل)
- پیروان ائمه به دلیل رجوع به ایشان این وضع را نداشتند.

(۲) تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث:

- عالمان وابسته به قدرت و علمای تازه مسلمان‌شده‌ی اهل کتاب از شرایط سخت ائمه استفاده کرده و مطابق با افکار خود یا منافع قدرت‌مندان آیات را تفسیر و تعلیم می‌کردند.

- نقل داستان‌های خرافی در مساجد در مورد پیامبران ← جهت دادن به ذهن افرادی که از ائمه پیروی نمی‌کردند.

- حاکمان بنی‌عباس و بنی‌امیه اغلب به اندیشه‌هایی میدان می‌دادند که به قدرت آنان کمک می‌کرد.

(۳) ظهور شخصیت‌ها و الگوهای غیرقابل اعتماد:

- مردم دنباله‌روی اسوه‌ها و الگوهای جامعه هستند.

- رسول خدا ﷺ اسوه‌ی مردم بود ← تربیت انسان‌های آزاده، شجاع، با ایمان و عدالت‌طلب ← امام علی ﷺ

- با فاصله گرفتن از زمان پیامبر ﷺ ← شخصیت‌های اصیل اسلامی به خصوص اهل بیت به انزوا کشیده شده ← افرادی که در اندیشه و عقل و اخلاق از معیارهای اسلامی دور بودند ← جایگاهی برجسته پیدا کردند.

(۴) تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت قیصری و کسری:

- بنای حکومت پیامبر ﷺ برابری و مساوات بود ← ملاک کرامت: تقوا

- پس از رحلت پیامبر ﷺ ← جاهلیت با لباس جدید وارد شد ← شخصیت‌های با تقوا و جهادگر و... منزوی ← طالبان قدرت و ثروت

و منزلت

- ساخت کاخ‌های مجلل

- آیه: ﴿اَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ

پس آیا نگشته‌اند در زمین

فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ

پس ببینند که چگونه بوده است

عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ

عاقبت کسانی که قبل از آن‌ها بودند

و لِدَارِ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ

و برای آخرت بهتر است

لَّذِيْنَ اَتَّقَوْا اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ

برای تقوای پیشگان، شاید که تعقل کنند﴾

درس هشتم

احیای ارزش‌های راستین

راه نجات در مشکلات پس از رحلت پیامبر ﷺ:

– قرآن راه را محبت به اهل بیت پیامبر ﷺ و پیروی از آن‌ها می‌داند که مسلمانان در هنگام آزمون‌های سخت اجتماعی و بحران‌های اعتقادی و فکری راه مستقیم را گم نکنند و گمراه نشوند.

بگو من مزدی از شما نمی‌خواهم	←	آیه: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ جَرْأً
مگر دوستی و محبت نزدیکانم را	←	أَلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ
و هر کس نیکویی کسب کند	←	و مَن يَغْتَرْفَ حَسَنَةً
او را در آن نیکویی بیفزاییم	←	نَزَدَ لَهٗ فِيهَا حَسَنًا
همانا خداوند آمرزنده و شکرکننده است.	←	إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

– معرفی راه نجات در شرایط سخت پس از پیامبر ﷺ در کلام امام علی عليه السلام: آگاه باشید در آن شرایط:

تشخیص راه رستگاری ← شناسایی رهاکنندگان و پشت‌کنندگان به صراط مستقیم

وفای به عهد با قرآن ← تشخیص شکنندگان پیمان

پیروی از قرآن ← شناخت فراموش‌کنندگان آن

– راه‌حل نهایی طلب همه این‌ها از اهلیش (اهل بیت):

نظر و حکمشان ← توانایی و دانش

سکوتشان ← منطق و گفتار

ظاهرشان ← نمودار باطن

با دین هرگز مخالفت نمی‌کنند ← دین در میان آن‌ها شاهدهی صادق و در عین سکوت گویاست.

اقدامات در راستای مسئولیت‌های دوگانه‌ی مقام امامت:

– اقدامات مربوط به مرجعیت دینی:

(۱) تعلیم و تفسیر قرآن کریم: در عین فرصت دادن حاکمان به افراد فاقد صلاحیت ← امامان در هر فرصتی که به‌دست می‌آوردند ← معارف و رهنمودهای قرآن را بیان می‌کردند ← مشتاقان معارف قرآنی حتی اگر تابع امامت نبودند به حقایق آن دست پیدا می‌کردند.

(۲) اقدام برای حفظ سخنان و سیره‌ی پیامبر ﷺ: آموزش سیره و سخنان پیامبر توسط امام علی عليه السلام و حضرت زهرا س به فرزندان و پافشاری در انتقال آن به نسل‌های آینده ← هر امام علاوه بر انتقال علوم به امام بعد در گسترش آن در جامعه می‌کوشید.

• مثال: بیان حدیث سلسله‌الذهب (نشان‌دهنده‌ی انتقال سخن از هر امام به امام بعد) توسط امام رضا عليه السلام و بیان شرط برای توحید که ← توحید یک لفظ و شعار نیست و باید در زندگی اجتماعی تجلی داشته باشد (ولایت امام)

(۳) تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو: با گسترش سرزمین‌های اسلامی سؤال‌های مختلف در زمینه‌های گوناگون ایجاد می‌شد ← ائمه‌ی اطهار عليهم السلام با تکیه بر علم الهی خود و دور از انزوا و گوشه‌گیری و با حضور فعال در جامعه پاسخ‌گو بودند ← کتاب‌های بزرگی در حدیث و سیره‌ی ائمه عليهم السلام به‌وجود آمد.

• مثال: نهج‌البلاغه، غررالحکم و درالکلم، صحیفه‌ی سجادیه

• گردآوری روایان حدیث: کافی، من لا یحفره الفقیه، التهذیب، الاستبصار

۴) تربیت شخصیت‌های اسلامی: ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام در راه تربیت انسان‌های مستعد و مشتاق فضیلت همت کردند ← در اطراف هر یک، شخصیت‌های برجسته‌ای تربیت شد که در علم و ایمان و تقوا و... سرآمده بودند ← آن‌ها اندیشه‌های اسلام راستین را گسترش دادند.

– مجاهده در راستای ولایت ظاهری

• علل مبارزه‌ی امامان:

(۱) رهبری و اداره‌ی جامعه از جانب خدا به آنان سپرده شده بود.

(۲) سکوت در مقابل ظلم و زبر یا گذاشتن قوانین اسلامی گناه است.

• اصول مجاهده:

(۱) عدم تأیید حاکمان: گرچه امامان تفاوت‌های اخلاقی و رفتاری حاکمان را در نظر می‌گرفتند و در بعضی اوقات عمل‌شان را تأیید می‌کردند ← اما هیچ‌یک را تأیید نمی‌کردند چرا که همه در غصب خلافت و بدرفتاری می‌کردند تا جایی که تمام امامان توسط حکام وقت شهید شدند.

(۲) معرفی خویش به‌عنوان امام بر حق: همواره خود را امام و جانشین برحق پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم معرفی می‌کردند.

(۳) آگاهی‌بخشی به مردم: ائمه راه‌هایی مسلمانان از دست حاکمان طاغوتی و مشکلات اجتماعی را آگاه شدن آنان می‌دانستند ← آگاهی از نظر آنان یک اصل اساسی بود و برای تحقق آن حتی از جان و مال خود دریغ نداشتند.

(۴) انتخاب شیوه‌های درست مبارزه: شیوه‌ی مبارزه متناسب با شرایط زمان بود ← تا هم تفکر اصیل اسلام راستین (تشیع) باقی بماند و هم به تدریج بنای ظلم و جور بنی‌امیه و بنی‌عباس سست شود و روش زندگی امامان علیهم‌السلام به نسل‌های آینده منتقل شود.

■ نکات مهم در مبارزه‌ی هر امام:

امام علی علیه‌السلام: سکوت برای حفظ نظام نوپای اسلام (اما گوشه‌گیر نشدند).

امام حسن علیه‌السلام: صلح با معاویه

امام حسین علیه‌السلام: صلح با معاویه و قیام علیه یزید

امام سجاد علیه‌السلام: گسترش معارف از طریق دعا و تجدید بنای سازمان تشیع

امام باقر علیه‌السلام: معرفی اسلام اصیل و پایه‌گذاری یک مدرسه‌ی علمی بزرگ

امام صادق علیه‌السلام: اوج ناخشنودی نسبت به بنی‌امیه، علنی کردن مبارزه (در عرفه و حج)، اجازه‌ی قیام به زیدبن‌علی، ادامه‌ی راه مدرسه‌ی علمی

امام کاظم علیه‌السلام: شدت اختناق، تقیه (مخفی نگه داشتن اقدامات به‌گونه‌ای که در عین ضربه‌ی زدن به دشمن کمتر ضربه بخورند)، زندان

امام رضا علیه‌السلام: ولیعهدی مأمون

امام جواد علیه‌السلام: امام هادی علیه‌السلام و امام حسن عسکری علیه‌السلام: اسکان در پادگان نظامی، تربیت شاگرد با وجود همه‌ی سخت‌گیری‌ها

ولایت معنوی امامان علیهم‌السلام:

– پس از رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، ائمه‌ی اطهار واسطه‌ی خیر، برکت و رحمت در جهان هستند.

– آن‌ها بسیاری از انسان‌های با فضیلت که روح خود را پاک کرده و آماده‌ی دریافت معارف الهی بودند را از امدادهای معنوی بهره‌مند می‌کردند.

بگو برای این (رسالت) از شما هیچ مزدی نمی‌خواهم ←

آیه: ﴿قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ

مگر کسی که بخواهد راهی به سوی خدا پیش گیرد.﴾ ←

أَلَا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَيَّ رِبًّا سَبِيلًا

(۵۷ فرقان)

بگو آنچه که از مزد از شما می‌خواهم ←

﴿قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ

به سود شماست، همانا پاداش و مزد من بر خدا است ←

فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَيَّ اللَّهُ

و او بر همه چیز گواه است.﴾ ←

و هو علی کلّ شیء شهید

(۴۷، سبأ)